

United Nations
Nations UniesInternational Criminal Tribunal
for the former Yugoslavia
Tribunal Pénal International
pour l'ex-Yugoslavie

“FOČA” (IT-97-25)

MIHORAD KRNOJELAC

MILORAD KRNOJELAC

Osuđen za mučenje, ubistvo i progone i kao saizvršilac u progonima i okrutnom postupanju

Od aprila 1992. do avgusta 1993., upravnik “Kazneno-popravnog doma” (KP Dom), zatočeničkog logora kojim su upravljale srpske vlasti u Foči, jugoistočno od Sarajeva, Bosna i Hercegovina, blizu granice sa Srbijom i Crnom Gorom

- osuđen na **15 godina zatvora**

Krivična djela za koja je osuđen (primjeri):

Mučenje; ubistvo (zločini protiv čovječnosti, kršenja zakona i običaja ratovanja)

- Milorad Krnojelac je znao ili imao razloga da zna da njegovi podređeni muče zatočenike i nije preuzeo nikakve mjere da to spriječi.
- Informacije kojima je raspolagao bile su dovoljne da ga upozore da su njegovi podređeni umiješani u ubistva zatočenika. S obzirom da je znao za premlaćivanja i sumnjive nestanke zatočenika, te da je video tragove metaka na zidovima, mogao je da utvrdi da su počinioci tih premlaćivanja vjerovatno počinili ubistva. Međutim, on o tome nije proveo istragu.

Progoni (zločini protiv čovječnosti)

- Milorad Krnojelac je znao da je zatvaranje nesrba protivpravno, kao i da njegova djela ili propusti doprinose ostvarivanju protivpravnog zatvaranja.
- Znao je za odluku da se protivpravno zatočeni nesrbi koriste za prisilni rad. Redovno se sastajao sa upravicima fabrike namještaja, metalskog pogona i poljoprivrednog dobra gdje su zatočenici radili, i vršio je konačnu kontrolu rada zatočenika.
- Svom osoblju je odobrio da predaju nesrpske zatočenike kako bi bili deportovani i doprinosa je tim odlascima tako što je dozvolio da se ta praksa nastavi. Mnogi zatočenici više nikada nisu viđeni živi nakon što su napustili KP dom.

Okrutno postupanje (kršenja zakona i običaja ratovanja)

- Milorad Krnojelac je imao saznanja da su uslovi u KP domu okrutni. Logor je bio prenatrpan; neki nisu mogli naći prostora da spavaju ležeći. Zatočenicima su davali hranu u količinama tek dostatnim za preživljavanje. Nisu imali odjeću za presvlačenje tokom zime nije bilo grijanja. Mogli su čuti zvukove premlaćivanja zatočenika u drugim zgradama. Kao rezultat životnih uslova, psihičko i fizičko zdravlje mnogih zatočenika je uništeno. Kao upravnik logora, Krnojelac je znao da time što ne preduzima nikakve mjere ohrabruje glavne počiniocima da održe te uslove, te da tako u velikoj mjeri doprinosi njihovom održavanju.

Datum rođenja	25. jul 1940, Birotići, Bosna i Hercegovina
Optužnica	Prvobitna optužnica: 17. jun 1997.; Prva izmijenjena optužnica: 21. jul 1999.; Druga izmijenjena optužnica: 2. mart 2000.; Treća izmijenjena optužnica: 25. jun 2001.
Datum hapšenja	15. jun 1998., od strane multinacionalnih stabilizacijskih snaga (SFOR)
Prebačen na MKSJ	15. jun 1998.
Prvo i daljnja stupanja pred Sud	18. jun 1998., izjasnio se po svim tačkama da nije kriv 14. septembar 1999., izjasnio se po svim tačkama da nije kriv
Presuda Pretresnog vijeća	15. mart 2002., osuđen na 7 ½ godina zatvora
Presuda Žalbenog vijeća	17. septembar 2003., osuđen na 15 godina zatvora
Kazna izdržana	11. april 2006., prebačen u Italiju na izdržavanje preostalog djela kazne; u kaznu je uračunato vrijeme koje je proveo u pritvoru od 15. juna 1998. Dana 9. jula 2009. odobreno mu je prijevremeno puštanje na slobodu.

STATISTIČKI PODACI

Broj dana suđenja	76
Svjedoci optužbe	45
Svjedoci odbrane	30
Svjedoci Vijeća	0
Dokazni predmeti optužbe	283
Dokazni predmeti odbrane	279
Dokazni predmeti Vijeća	0

SUĐENJE	
Datum početka suđenja	30. oktobar 2000.
Završne riječi	19. i 20. jula 2001.
Pretresno vijeće II	Sudija David Hunt (predsjedavajući), sudija Florence Mumba, sudija Liu Daqun
Tužilaštvo	Hildegard Uertz-Retzlaff, Peggy Kuo, William Smith
Odbrana	Mihajlo Bakrač, Miroslav Vasić
Presuda	15. mart 2002.

ŽALBENI POSTUPAK	
Žalbeno vijeće	Sudija Claude Jorda (predsjedavajući), sudija Wolfgang Schomburg, sudija Mohamed Shahabuddeen, sudija Mehmet Güney, sudija Carmel Agius
Tužilaštvo	Christopher Staker, Helen Brady, Anthony Carmona, Norul Rashid
Odbrana	Mihajlo Bakrač, Miroslav Vasić
Presuda	17. septembar 2003.

POVEZANI PREDMETI <i>po geografskom području</i>	
JANKOVIĆ <i>i drugi</i> (IT-97-23/2) “FOČA”	
KARADŽIĆ I MLADIĆ (IT-95-5/18) “BOSNA I HERCEGOVINA” I “SREBRENICA”	
KRAJISNIK (IT-00-39 I 40) “BOSNA I HERCEGOVINA”	
KUNARAC <i>i drugi</i> (IT-96-23 I 23/1) “FOČA”	
MILOŠEVIĆ (IT-02-54) “KOSOVO, HRVATSKA I BOSNA I HERCEGOVINA”	
PLAVŠIĆ (IT-00-39 I 40/1) “BOSNA I HERCEGOVINA”	
TODOVIĆ I RAŠEVIĆ (IT-97-25/1) “FOČA”	

OPTUŽNICA I OPTUŽBE

Prvobitna optužnica protiv Milorada Krnojelca, Save Todovića i Mitra Raševića potvrđena je 17. juna 1997. i njom se Milorad Krnojelac teretio za zločine protiv čovječnosti, teške povrede Ženevskih konvencija i kršenja zakona i običaja ratovanja, na osnovu navodne uloge koju je imao u događajima koji su se desili u logoru KP dom od aprila 1992. do avgusta 1993. Predmet protiv Save Todovića i Mitra Raševića odvojen je 15. avgusta 2003. i dodijeljen mu je novi broj (IT-97-25/1). Na prvom stupanju pred Sud 18. juna 1998. Milorad Krnojelac se izjasnio da nije kriv ni po jednoj tački optužnice.

Prva izmijenjena optužnica, koja je sadržavala više konkretnih detalja i dodatni dokazni materijal u vezi s navodima protiv Milorada Krnojelca, potvrđena je 21. jula 1999. Na ponovnom stupanju pred Sud 14. septembra 1999., izjasnio se da nije kriv ni po jednoj tački izmijenjene optužnice.

Druga izmijenjena optužnica podnesena je 2. marta 2000. i njom su dodatno pojašnjene optužbe, naročito one koje su se odnosile na nivo odgovornosti Milorada Krnojelca u logoru.

Nakratko prije početka suđenja Miloradu Krnojelcu, Tužilaštvo je zatražilo povlačenje tački optužnice kojima se teretio za teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949., odnosno za mučenje, hotimično nanošenje velike patnje ili teške povrede tijela ili zdravlja, hotimično lišavanje života, protivpravno zatočenje civila, hotimično nanošenje velike patnje ili nečovječno postupanje. Kada je suđenje počelo 30. oktobra 2000., Pretresno vijeće izreklo je usmenu odluku da se te tačke optužnice povuku kako bi se skratilo trajanje suđenja.

Tokom optužne faze i prije početka suđenja, tužilac je priznao da ne može naći dokaze za optužbu da je optuženi lično učestvovao u događajima za koje se navodi da su se dogodili u KP-domu. Umjesto toga, tužilac je tvrdio da je optuženi bio učesnik udruženog zločinačkog poduhvata da se počine inkriminisana djela. Tužilac je već prije naveo da je optuženi pomagao i podržavao one koji su lično učestvovali u počinjenju tih djela i da je optuženi kao nadređeni krivično odgovoran za djela svojih podređenih.

Treća izmijenjena optužnica podnesena je 25. juna 2001. i sadržavala je dodatne činjenice. Milorad Krnojelac se 27. juna 2001. izjasnio da nije kriv ni po jednoj tački optužnice.

Važećom optužnicom, Milorad Krnojelac se teretio na osnovu individualne krivične odgovornosti (član 7(1) Statuta Međunarodnog suda) i na osnovu krivične odgovornosti nadređenog (član 7(3)) za:

- okrutno postupanje i porobljavanje (kršenja zakona i običaja ratovanja, član 3),
- progone na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi, nehumana djela, zatvaranje i porobljavanje (zločini protiv čovječnosti, član 5),
- mučenje i ubistvo (kršenja zakona i običaja ratovanja, član 3, zločini protiv čovječnosti, član 5).

SUĐENJE

Suđenje Miloradu Krnojelcu počelo je 30. oktobra 2000. pred Pretresnim vijećem II (predsjedavajući sudija David Hunt, sudija Florence Mumba i sudija Liu Daqun). Završne riječi su iznesene 19. i 20. jula 2001.

PRESUDA PRETRESNOG VIJEĆA

Grad i opština Foča nalaze se u Bosni i Hercegovini, sjeveroistočno od Sarajeva, blizu granice sa Srbijom i Crnom Gorom. Prema popisu stanovništva iz 1991. godine, Foča je imala 40.513 stanovnika: 51,6% Muslimana, 45,3% Srba i 3,1% ostalih nacionalnosti. Dana 7. aprila 1992. srpske vojne jedinice u kojima su se nalazili i bosanski Srbi, te građani srpskog porijekla iz drugih dijelova bivše Jugoslavije, započele su okupaciju grada Foče, koji je u potpunosti zauzet 16. ili 17. aprila 1992. Okolna sela bila su pod opsadom do sredine jula 1992.

Čim su srpske snage zauzele dijelove grada Foče, vojna policija, u pratnji vojnika mještana i vojnika iz drugih krajeva, počela je hapsiti Muslimane i ostale stanovnike koji nisu bili Srbi. Srpske vlasti su do sredine jula 1992. nastavile da sakupljaju i hapse Muslimane širom opštine. Srpske vlasti su odvajale muškarce od žena i protivpravno zatočavale na hiljade Muslimana i ostalih ne-Srba, uključujući intelektualce, ljekare i novinare. KP dom, jedan od najvećih zatvora u bivšoj Jugoslaviji, postao je glavni zatočenički objekat za muškarce. Počev od ili otprilike 14. aprila 1992., srpske civilne i vojne vlasti počele su koristiti ovaj zatvor za zatočenje Muslimana i ostalih nesrba, uglavnom muškaraca, kao i nekolicine

Srba koji su pokušali da izbjegnu vojnu obavezu. Zatočeni Srbi držani su odvojeno od nesrpskih zatočenika. Zbog stalnih hapšenja, zatvor je tokom prvih mjeseci bio pretrpan, a maksimalan broj zatočenika bio je preko 760. Do kraja 1992., prosječan broj zatočenika iznosio je oko 600. Većina zatočenika razmijenjena je ili puštena tokom 1992. i 1993., ali je KP dom do 5. oktobra 1994. i dalje korišten kao zatočenički objekat.

Većina, ako ne i svi zatočenici, bili su civili koji nisu optuženi ni za kakvo krivično djelo. To su uglavnom bili muškarci, Muslimani, stari od 16 do 80 godina, uključujući i mentalno zaostale, hendikepirane i teško bolesne osobe.

Zatvorski kompleks bio je okružen tri metra visokim zidom, na kojem se nalazila bodljikava žica, i osmatračnicama na kojima su bili postavljeni mitraljezi. Unutrašnji krug bio je miniran. Vojnici i zatvorski stražari posmatrali su zatočenike sa osmatračnica i redovito patrolirali kompleksom. Zatočenici su bili smješteni u četverospratnici koja se sastojala od ćelija za više zatvorenika i samica, veličine 3 x 3 metra. Unutar zatvorskog kompleksa bile su i upravne zgrade, radionice i tvornica namještaja.

Za vrijeme okupacije, Milorad Krnojelac, zvani "Mićo", bio je stalno nastanjen u Foči. Prije rata je bio nastavnik matematike. U JNA je imao čin kapetana I klase. Od aprila 1992. do augusta 1993., bio je upravnik KP doma. Ovo imenovanje bilo je u vidu radne obaveze, a na dužnost ga je imenovao ministar pravosuđa. U to vrijeme svi su bili angažovani na radnoj obavezi, od kuhara i vozača do medicinskih sestara i učitelja. Pretresno vijeće je utvrdilo da se on nalazio na nadređenom položaju u odnosu na sve u logoru i da je svakodnevno izdavao naređenja i nadzirao osoblje zatvora. Prisustvovao je dovođenju zatočenika, pojavljivao se prilikom premlaćivanja i lično kontaktirao sa nekim zatočenicima.

Uslovi zatočeništva za Muslimane i druge nesrbe bili su surovi. Neki su teško zlostavljani. Neki su ubijeni na licu mjesta, često pred svojom porodicom ili tako blizu da su ovi mogli sve čuti. Nisu dobivali dovoljno hrane, zbog čega su mnogi od njih znatno izgubili na težini. Držali su ih u raznim prostorijama, uključujući i samice. Neki su bili smješteni u tako skućenim uslovima nisu uopšte mogli da se kreću ćelijom, ni da spavaju u ležećem položaju. Prostorije nisu bile grijane i u njima je bilo izrazito hladno tokom oštre zime 1992. godine; odjeću koju su napravili od viška pokrivača kako bi se ugrijali oduzeli su im stražari.

Higijenski uslovi bili su jadni, uslovi za pranje minimalni, a medicinska njega bila je neadekvatna i lijekova je bilo u veoma ograničenim količinama. Osnovna zdravstvena zaštita bila je obezbijedena, ali se za one kojima je bila potrebna hitna medicinska pomoć niko nije pobrinuo ili nisu dobili sve što im je bilo potrebno. Najmanje jedan zatočenik preminuo je uslijed uskraćene ili zakašnjele ljekarske njege.

Nesrpski zatočenici su većinu dana provodili u zaključanim prostorijama, s tim da im je bilo dozvoljeno da odu do kantine i natrag. Neki su, međutim, odlazili napolje na rad znajući da će u tom slučaju dobiti još hrane koja im je toliko trebala.

Mnogi zatočenici su podvrgavani premlaćivanju i drugim oblicima zlostavljanja, ponekad bezrazložno, a ponekad je to bila kazna za sitne povrede zatvorskih propisa ili sredstvo za dobivanje informacija ili priznanja od njih. Drugi zatočenici su slušali krikove i zapomaganje onih koje su tukli. Postali su nervozni i skloni panici, a noću nisu mogli da spavaju. Nisu mogli da prepoznaju kriterije po kojima su ljudi izdvajani radi premlaćivanja i neprestano su se bojali da će sljedeći puta izdvojiti baš njih. Neki su pisali oprostajna pisma svojoj porodici u strahu da neće da prežive. Neki su vidjeli kako izvode članove njihove porodice i čuli kako ih nemilice tuku. Neki nakon premlaćivanja nisu danima mogli da hodaju ni da govore.

Mnogi zatočenici nesrbi izvedeni su iz KP doma radi, kako se tvrdilo, razmjene ili obavljanja određenih poslova kao što je branje šljiva. Mnogi od njih nisu se vratili i više ih niko nije vidio. Krajem avgusta 1992., grupa od 35 starih ili bolesnih zatočenika autobusima je iz KP doma odvedena u Crnu Goru. Istoga dana, jedna grupa zatočenih Muslimana, koja je prethodno izdvojena zajedno s grupom od 35 zatočenika koji su trebali biti deportovani u Crnu Goru, odvedena je na navodnu razmjenu. Otada se o njima ništa ne zna. Od juna 1992. do marta 1993., najmanje 266 muslimanskih i drugih nesrpskih zatočenika deportovano je i prebačeno na nepoznata mjesta. I o tim zatočenicima se ništa ne zna. Većina tih nestanaka desila se između avgusta 1992. i oktobra 1992. u vrijeme dok je Milorad Krnojelac bio upravnik logora.

Ukratko, Pretresno vijeće je zaključilo da je Milorad Krnojelac kriv po četiri tačke optužnice, uključujući: progone, životne uslove i premlaćivanja zatočenika, na osnovu individualne odgovornosti i krivične odgovornosti nadređenog; okrutno postupanje - za životne uslove nametnutne zatočenicima - na osnovu individualne krivične odgovornosti; nehumana djela - za premlaćivanja, na osnovu odgovornosti nadređenog; i za okrutno postupanje - za premlaćivanja - na osnovu odgovornosti nadređenog.

Dokazi su pokazali da je Milorad Krnojelac zajedno sa stražarima pod njegovom kontrolom i sa vojnicima koji su ulazili u KP Dom progonio muslimanske i druge nesrpske zatočenike civile na političkim, rasnim i vjerskim osnovama. U okviru progona, pomagao je i podržavao izvršenje zajedničkog plana koji je obuhvatao dugotrajno i rutinsko zatvaranje nesrpskog stanovništva opštine Foča i okolice, uvođenje i održavanje nehumanih uslova u KP domu i opetovano prelaćivanje zatočenika.

Dokazi su pokazali da je Milorad Krnojelac, zajedno sa ostalim rukovodećim osobljem zatvora, uveo sistem prelaćivanja gdje su stražari zatočenike izvodili iz ćelija i odvodili ih u prostorije za ispitivanje, te obezbjeđivao prostorije gdje su se odvijala ta dnevna ispitivanja i prelaćivanja. Zajedno sa političkim liderima ili vojnim starješinama i ostalim rukovodećim osobljem zatvora, pripremao je spiskove zatočenika za dodatna prelaćivanja za vrijeme noćnih ispitivanja i uspostavio dnevnu rutinu tih prelaćivanja. Milorad Krnojelac je naređivao stražarima da zatočenike tuku, zajedno sa podređenima podvrgavao je druge zatvorenike kolektivnoj kazni. Srpskim vojnim licima dozvoljavao je da ulaze u zatvor i da napadaju zatočenike kad god su to htjeli, a svoje stražare je upućivao da vojnike vode do ćelija i biraju zatočenike koje će tući. Dokazi o više od 50 incidenata prelaćivanja imali su dovoljnu težinu da se Milorad Krnojelac proglaši krivim za nehumana djela i okrutno postupanje u svojstvu nadređenog.

Pri odmjeravanju kazne, Pretresno vijeće je uzelo u obzir naročitu ranjivost žrtava, duljinu perioda u kojem su se kontinuirano činili zločini u vrijeme njegovog upravnčkog mandata u KP domu, te razmjere dugotrajne tjelesne, psihičke i emocionalne patnje tih žrtava. Pretresno vijeće je konstatovalo da optuženi nije izrazio žaljenje zbog udjela koji je imao u počinjenju tih zločina, a izrazio je tek zanemarivo žaljenje što je do tih zločina došlo.

S druge strane, Pretresno vijeće je uzelo u obzir i činjenicu da je on prije svog imenovanja za upravnika KP doma, većinu svog radnog vijeka proveo radeći kao nastavnik matematike. Vijeće je konstatovalo da on nije imao odviše iskustva, a možda nije bio ni najpodobniji za zadatak kojeg se odlučio prihvatiti. Štaviše, za razliku od drugih osoba koje su bile na donekle sličnim položajima kao i Milorad Krnojelac, a kojima se bavio Međunarodni sud, njegovo učešće u tim zločinima bilo je ograničeno na pomaganje i podržavanje krivičnih postupaka drugih. I pored toga, Vijeće je zaključilo da se njegovo poticanje onih koji jesu učestvovali u tim zločinima u velikoj mjeri zasniva na njegovoj neaktivnosti, tj. njegovom propustu da vrši svoje ovlasti upravnika usprkos tome što je znao da se zločini čine.

Dana 15. marta 2002., Pretresno vijeće je izreklo presudu kojom je Milorada Krnojelca proglašilo krivim i na osnovu individualne krivične odgovornosti (član 7(1) Statuta) i krivične odgovornosti nadređenog (član 7(3)) za:

- progone na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi (zločini protiv čovječnosti, član 5).

na osnovu individualne krivične odgovornosti (član 7(1)) za:

- okrutno postupanje (kršenja zakona i običaja ratovanja, član 3).

na osnovu krivične odgovornosti nadređenog (član 7(3)) za:

- nehumana djela (zločini protiv čovječnosti, član 5),
- okrutno postupanje (kršenja zakona i običaja ratovanja, član 3).

Kazna: 7 i po godina zatvora.

PRESUDA ŽALBENOG VIJEĆA

Obrana je podnijela obavijest o žalbi 12. aprila 2002., a optužba 15 aprila 2002. na presudu i kaznu Pretresnog vijeća. Obrana je iznijela šest žalbenih osnova, a optužba sedam.

Dana 14. i 15. maja 2003., održan je pretres po žalbi. Optužba i obrana su iznijele svoje argumente, a Milorad Krnojelac se obratio Vijeću.

Žalbeno vijeće je odbacilo sve žalbene osnove odbrane i odobrilo šest od ukupno sedam žalbenih osnova optužbe.

Milorad Krnojelac je proglašen krivim kao saizvršilac, a ne samo kao saučesnik, za zatvaranje

muslimanskih i nesrpskih civila u KP domu, za nehumana djelima počinjena nad njima i za uslove zatočenja nametnute zatvorenicima. Njegova krivična odgovornost proširena je i u odnosu na prisilni rad, deportacije i protjerivanja za koja je proglašen krivim kao saizvršilac. Proglašen je krivim i po četiri tačke za mučenje i ubistvo; optužbe po kojima je Pretresno vijeće prvobitno izreklo oslobađajuće presude.

Što se tiče optužbi za mučenje, dokazi su pokazali da je Milorad Krnojelac znao ili imao razloga da zna da njegovi podređeni muče zatočenike i stoga je pozvan na odgovornost kao nadređeni. Nije mu se sudilo za zločine koje su njegovi podređeni počinili, već zato što nije ispunio dužnost koju je imao kao nadređeni, a to je da vrši kontrolu. Žalbeno vijeće je takođe konstatovalo su informacije kojima je Milorad Krnojelac raspolagao bile dovoljne da ga upozore da su njegovi podređeni umiješani u ubistva zatočenika. Milorad Krnojelac je znao za premlaćivanja i sumnjive nestanke zatočenika, a s obzirom da je vidio rupe od metaka na zidovima, mogao je da utvrdi da su počinio tih premlaćivanja vjerovatno počinili ubistva. U skladu s tim, Žalbeno vijeće ga je proglasilo krivim za ubistva na osnovu odgovornosti nadređenog.

Dana 17. septembra 2003., Žalbeno vijeće, kojim je predsjedavao sudija Claude Jorda, osudilo je Milorada Krnojelca kao saizvršioca u skladu s članom 7(1) Statuta za:

- okrutno postupanje (kršenja zakona i običaja ratovanja, član 3),
- progone na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi (zločini protiv čovječnosti, član 5).

i na osnovu krivične odgovornosti nadređenog u skladu s članom 7(3) za:

- mučenje i ubistvo (zločini protiv čovječnosti, član 5, kršenja zakona i običaja ratovanja, član 3),
- progone na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi (zločini protiv čovječnosti, član 5).

Kazna: 15 godina zatvora.

Dana 11. aprila 2006., Milorad Krnojelac je prebačen na izdržavanje kazne u Italiju. U kaznu je uračunato vrijeme koje je proveo u pritvoru od 15. juna 1998.

Dana 9. jula 2009., Miloradu Krnojelcu je odobreno prijevremeno puštanje na slobodu.